

EL COMPORTAMENT ELECTORAL A SABADELL EL 1931

MANUEL MARÍN

La Segona República Espanyola va ser un d'aquells períodes democràtics, tan escassos en la història de l'Estat espanyol, durant els quals els electors van poder expressar lliurement el seu vot. Es va assistir a un renaixement del mite del sufragi universal que havia ridiculitzat el sistema polític de la Restauració, la qual havia fet del frau, de la coerció electoral i del caciquisme les peces clau del seu bon funcionament. Les eleccions constitucionals del 28 de juny de 1931 són un moment privilegiat per a l'estudi de les actituds electorals dels grups socials. La tria de Sabadell com a marc d'estudi és deguda a les particularitats sociològiques i polítiques del seu electorat: una concentració obrera molt important i una tradició federalista sòlidament arrelada en la classe obrera.¹ L'anàlisi del vot ens permetrà, doncs, de comprendre millor la gran adhesió del proletariat a la República i la unió de la burgesia local a aquest sistema que tant havia combatut i que ara se li apareixia com l'única solució institucional a la crisi espanyola. Examinarem en primer lloc el comportament electoral durant les eleccions municipals del 12 d'abril, a fi d'apreciar les repercussions de la dictadura de Primo de Rivera en el vot i de donar compte de l'evolució d'aquest entre el 12 d'abril i el 18 de juny.

¹ L'estudi de la tradició federalista del proletariat local constitueix un dels principals temes de recerca de la nostra tesi doctoral (NR): *Les élections à Sabadell de 1869 à 1910*, que llegirem pel març de 1991.

L'extensió limitada d'aquest article no ens permet de tractar el procés metodològic adoptat; remetem, doncs, el lector interessat per aquest tipus de problemes a la introducció de la nostra tesi de llicenciatura.² Precisem, però, que hem aplicat els principis definits per l'École Française de Sociologie Electoral, que es basen en «*la comparació entre els resultats electorals i els factors que poden contribuir a explicar-los*».³ Si considerem que és més important la influència del factor sociològic que no pas la dels altres factors que intervenen en la formació de la decisió de vot (analfabetisme, pràctica religiosa, conjuntura política i econòmica, propaganda electoral, immigració, edat, etc.), haurem establert un perfil de l'estructura socio-professional de l'electorat local del 1931. A partir d'un sondeig de les llistes electorals, efectuat amb l'ajuda del mètode sistemàtic del sorteig, i amb una taxa de sondeig de l'1/10, hem constituït una mostra que, malgrat el marge d'error no negligible (el 14% com a màxim), ens ha proporcionat una imatge sociològica de l'electorat molt acceptable, tenint en compte el tipus de treball de què es tracta. Igualment, hem utilitzat la codificació de les categories socio-professionals definida per l'INSEE,⁴ per delimitar tres grups socials prou significatius perquè es puguin comparar amb el

² MARÍN (1982), p. 5-25.

³ GOGUEL (1960), vol. II, p. 48.

⁴ BRIAND I CHAPOULIE (1980), p. 69.

repartiment dels vots: primer, els pagesos; segon, els obrers (aquest grup aplega tots els assalariats de la indústria i del sector terciari), i tercer, la burgesia i les classes mitjanes (amb els industrials, els comerciants, els propietaris i les professions no assalariades). Resumim totes aquestes dades a la taula 1.

LES ELECCIONS MUNICIPALS DEL 12 D'ABRIL DE 1931

Quan es van restablir les llibertats després de la caiguda de la Dictadura, hi va haver una ràpida recomposició de l'oposició antimonàrquica. La Federació Local dels Sindicats, que havia arribat a preservar les seves estructures d'organització durant la clandestinitat, va aconseguir de mobilitzar les seves bases i d'obligar la patronal a acceptar un reajustament dels salaris del sector tèxtil.⁵ Els republicans de totes les tendències van crear un comitè revolucionari local, seguint les instruccions del Comitè Revolucionari que havia nascut del pacte de Sant Sebastià. Els republicans van explotar políticament els escàndols provocats per la corrupció del govern de la Dictadura, mentre que la dreta local va intentar de despolititzar l'assumpte demanant, per mitjà de les corporacions patronals que controlava, la dimissió de l'alcalde.⁶ La petició dels republicans, que denunciava que «els petits dictadors locals» eren culpables de diverses «crueltats inimaginables», va obtenir un gran ressò de l'opinió local, ja que va recollir prop de 4.700 signatures.⁷

La Lliga Regionalista, malgrat la prudència dels seus representats locals, que havien sabut no comprometre's amb la Dictadura, tornava a aparèixer considerablement debilitada a Sabadell, com a la resta de Catalunya, perquè patia directament les conseqüències del descrèdit de la monarquia i de la burgesia catalana, les quals havien rebut amb satisfacció el *pronunciamiento* de Primo de Rivera, que havia esdevingut el darrer baluard contra el perill revolucionari. A més, la repressió anticatalana que havia portat a terme el règim va exacerbar el sentiment catalanista i va provocar una convergència d'interessos entre el republicanisme i l'autonomisme, que va desposseir la Lliga Regionalista del paper hegemònic en la direcció del moviment autonomista.

Els regionalistes locals van tenir dificultats per formar la llista monàrquica, anomenada «*candidatura catalanista*», perquè el Centre Català s'havia adherit, pel març de 1931, al Partit Català Republicà (PCR), signatari del pacte de Sant Sebastià. El suport de la direcció del Centre Català de Sabadell a la llista regionalista va provocar la marxa d'una part dels membres, que anaren a parar al Casal Català Republicà, lligat a ERC.⁸ De la mateixa manera, aquesta llista monàrquica va rebre el suport de l'Acadèmia Catòlica, de la Unió Catalanista i de la Unió Patriòtica, el partit fundat pels partidaris de Primo de Rivera, que només comptava amb 30 membres a Sabadell.

Els republicans van dominar la «*legítima discòrdia interna*»⁹ i van aconseguir de formar una llista d'unió després de les difícils negociacions sobre el repartiment polític. Els federalistes del Círcol Republicà Federal van preservar el seu domini amb 10 candidats i un independent; els radicals, amb 5 candidats, estaven representats en excés tenint en compte la feble implantació local; Estat Català va obtenir un candidat i ERC, tres: aquestes dues formacions encara no s'havien fusionat en l'àmbit local.¹⁰ La llista republicana va rebre el suport de la FLS, que va demanar als seus membres que estiguessin preparats per defensar, amb les armes a la mà, la legalitat electoral en cas de victòria republicana.¹¹ El BOC, que aplegava 130 militants a Sabadell, va presentar una llista pròpia.

La *Revista de Sabadell*, instrument de la propaganda monàrquica, va donar suport activament a la candidatura regionalista i va intentar, tan bon punt va començar la campanya electoral, de despolititzar les eleccions. En un primer moment, només va tractar dels problemes de gestió municipal, insistint en la necessitat d'eleger homes «*honestos i competents*» i, evidentment, només els candidats monàrquics presentaven les qualitats requerides.¹² La *Revista de Sabadell* també va intentar de defensar el rei dels atacs republicans que denunciaven la seva complicitat amb la Dictadura. Mentrestant, davant el caràcter de plebiscit que van prendre ràpidament aquestes eleccions, els regionalistes, per mitjà de la *Revista de Sabadell*, van endurir el to de la seva campanya. D'aquesta manera el diari

⁵ MARÍN (1982), p. 84.

⁶ BENAUL (1986), p. 14.

⁷ AHS, *Ll.* 8, 1931-1939, exp. 49.

⁸ CASTELLS (1980), p. 18.15 i 18.16.

⁹ *El Federal*, núm. 46 (28-III-1931).

¹⁰ BENAUL (1986), p. 21.

¹¹ CASTELLS (1979).

¹² *Revista de Sabadell*, núm. 13.070 (1-IV-1931).

Año I SABADELL 12 de diciembre de 1931 Núm. 11

EL RADICAL

Organo del Partido Republicano Radical de Sabadell y su distrito

Redacción y Administración: Plaza Gual, 18. García Hernández, 18. De los artículos son responsables sus autores. No se devuelven los originales.	SE PUBLICA LOS SÁBADOS	Número extraordinario: 20 cents. Suscripción: 50 céntimos al mes
---	------------------------	---

Los héroes de la Revolución Española

EL RADICAL se honra publicando los retratos de los capitanes Fermín Galán y García Hernández, autores morales de la proclamación de la República española.

En su primer aniversario, hemos de descubrirnos ante los dos militares valerosos que, cansados de soportar una tiranía que era un oprobio para nuestra patria, al frente de los muchachos que formaban la guarnición de Jaca y secundados por los hombres civiles que querían luchar para salvar el honor de España, proclamaron en aquella población el gobierno del pueblo por el pueblo.

Los dos fueron valientes y como a tales, este modesto periódico quiere dedicarles el homenaje que por abnegación y amor a la justicia se han hecho acreedores.

Lecho a Manzanal

FOTOGRAFIA 1. Els capitans Fermín Galán i García Hernández, protagonistes de la insurrecció de Jaca, el 12 de desembre de 1930. El Radical, 11 (12-XII-1931).

va adoptar una actitud defensiva i antirevolucionària i, per mobilitzar l'electorat monàrquic, va intentar de fer néixer un sentiment de por davant una eventual victòria republicana, fent servir una altra vegada l'argument clàssic de la dreta catalana, basat en la defensa de l'ordre social, dels valors tradicionals de Catalunya i de la religió.¹³

Mitjançant *El Federal*, l'única publicació republicana local, podem copsar l'optimisme dels republicans. Els federalistes van centrar la campanya en el caràcter de plebiscit de la votació i van ignorar totalment les qüestions municipals, excepte per recordar que només l'absència de democràcia, instaurada per la monarquia tant a escala local com estatal, era el veritable problema de la corrupció i de les malversacions comeses per la dreta local.¹⁴ L'alternativa de vot en aquestes eleccions es resumia, doncs, en una tria simple: república o monarquia, un «sistema de govern caduc i desgastat», per tal com el rei era responsable directe de la mort de Galán i de García Hernández, de la tragèdia del Marroc i de «les disbauxes de la Dictadura, els empresonaments, els exilis i les detencions arbitràries».¹⁵ Per atreure els sufragis catalanistes, els federalistes presentaven la república com l'únic règim que garantia un estatut d'autonomia als catalans i atacaven violentament els regionalistes que abonaven la monarquia centralista.¹⁶ Per combatre l'abstencionisme obrer, *El Federal* prometia la «llibertat [als] obrers, obrint-se pas a les futures reivindicacions» i recordava que la FLS donava suport activament a la candidatura republicana.¹⁷

Aquesta votació es va desenrotllar sense incidents, la participació es va situar prop del 58,7%; aquest percentatge tan elevat en unes eleccions municipals s'explica pel caràcter de plebiscit que tenien. Recordem que, durant la Restauració, la participació en eleccions d'aquest tipus era rarament superior al 30%, perquè els electors responien amb indiferència a una votació amb un ventall d'opcions molt limitat, ja que els ajuntaments es trobaven sota la tutela dels governadors civils; aquestes eleccions del mes d'abril de 1931 marquen, doncs, la ruptura total amb aquesta tradició. No obstant això, el percentatge de participació

Candidatura Catalanista

DISTRICTE PRIMER

Valenti Gorina Comadran = Aparellador
Joan Moragas Muñoz = Propietari
Daniel Casas Elias = Comerciant
Ferran Sotorra Salvador = Metge

DISTRICTE SEGON

Gabriel Casals Pena = Advocat
Joan Ruiz Castella = Agent Comercial
Josep M.^o Sampere Gorina = Fabricant

DISTRICTE TERCER

Josep Duran Rovira = Industrial
Pere Moratones Domènech = Filador
Arnau Izard Llonch = Enginyer
Fermi Abad Ribera = Industrial

DISTRICTE QUART

Joan Farreras Grané = Industrial-Propietari
Ramon Ramonatxo Corominas = Comptable
Antoni Gené Domènech = Propietari
Miquel Sala Vinyals = Constructor

DISTRICTE CINQUE

Manuel Buxeda Gari-Montllor = Fabricant
Esteve Pujol Boixadera = Industrial
Joan Comas Ribatallada = Apotecari

DISTRICTE SISE

Domènec Llobet Padró = Agent de transports
Jacint Martí Moragas = Fabricant
Josep Codina Duran = Propietari

OFICINES ELECTORALS

CENTRE CATALÀ : de 9 a 11, nit.

ACADÈMIA CATOLICA : de 9 a 11, nit.

LLIGA REGIONALISTA : de 9 a dos quarts d'una del matí, de 3 a dos quarts de 8 tarda i de 9 a 11 nit.

Amb el cens nou, la nova distribució de districtes i l'augment de seccions, si voleu votar heu d'informar-vos on teniu el vot.

FOTOGRAFIA 2. Candidatura catalanista a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931.

¹³ *Ibid.*, núm. 13.074 (8-IV-1931).

¹⁴ *El Federal*, núm. 13.074 (21-II-1931).

¹⁵ *Ibid.*, núm. 48 (11-IV-1931).

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

local va quedar per sota la mitjana estatal, que va ser del 67,1%,¹⁸ cosa que es pot explicar pel resultat probable de la votació i per l'abstenció d'una gran part de l'electorat monàrquic. Estimem en 6.845 el nombre de votants respecte dels 11.752 inscrits. Els republicans van obtenir un màxim de 4.954 vots (el 42,1% dels inscrits i el 72,4% dels vots emesos), o sigui, 1.660 vots de més que Companys, el candidat republicà a les legislatives del 1923; però cal relativitzar aquesta xifra, ja que el cos electoral havia crescut mentrestant amb 3.941 electors nous, i el nombre de vots recollits pels republicans respecte del nombre d'inscrits era idèntic. Els regionalistes només es van endur 1.955 vots (el 16,6% dels inscrits i el 28,6% dels vots emesos), o sigui, una pèrdua de 4 punts respecte del 1923. La llista del BOC només va obtenir 132 vots, o sigui, l'1,9% dels votants. D'aquesta manera, els republicans van guanyar 21 representants al consistori, contra els 13 dels regionalistes i els seus aliats (vegeu els resultats detallats per seccions a la taula 2).

La comparació entre el plànol 7 (vots regionalistes) i el plànol 4 (electorat burgès) mostra l'estreta relació entre el vot burgès i les opinions regionalistes, amb un coeficient de correlació entre aquestes dues variables de +0,92, que indica una dependència estadística gairebé total.¹⁹ Els regionalistes aconseguien els millors resultats en les seccions amb més concentració burgesa, però l'anàlisi dels resultats en la D2S1, una secció on la burgesia representava el 61,7% de l'electorat, ens mostra que la llista regionalista només reunia el 35% dels inscrits. Aquest mateix fenomen, que es confirma en les D1S4 i D5S2, les dues altres seccions més burgeses de Sabadell, prova la importància de l'abstencionisme burgès i que els republicans no arribaven a captar sinó una feble part dels sufragis burgesos —el coeficient de correlació entre els vots republicans i els electors burgesos era de -0,6. L'abstencionisme burgès es pot explicar per l'efecte d'influències contradictòries, per tal com l'abstenció esdevenia un refugi per a aquells electors que, per molt que estiguessin decidits a no defensar una monarquia desacreditada i centralista, tampoc no podien votar els republicans, tenint en compte la imatge obrerista i anticlerical que tenien a Sabadell.

La comparació entre el plànol 3 (vots obrers) i el plànol 6 (vots republicans) mostra la forta orientació republicana del vot obrer, amb un coeficient de correlació de +0,78. Aquest fenomen, que s'explica pel vot d'interès personal i per la tradició federalista del proletariat local, és particularment remarcable en les seccions de més concentració obrera com la D1S5 (el 81,9% d'obers) i la D2S3 (el 79,2% d'obers) on els republicans van obtenir el 55,3% i el 50% dels inscrits contra el 9,2% i l'11'9% de la llista regionalista. El vot regionalista d'una petita minoria d'obers es pot explicar per l'absència de consciència de classe i pel factor religiós. L'abstencionisme obrer afectava principalment els sectors més desfavorits de la classe obrera, els obrers no qualificats i analfabets, com es pot veure en els plànols 2 i 5, que tradueixen la forta relació entre l'analfabetisme i les abstencions, amb un coeficient de correlació de +0,87. L'analfabetisme té sovint una influència determinant sobre la decisió abstencionista, perquè l'analfabet té dificultats per determinar la veritable importància de la votació per culpa de la incapacitat de dominar el llenguatge de la política.

El bloc dels electors pagesos és massa feble perquè en puguem apuntar amb precisió les grans orientacions de vot. Amb tot, remarcuem una forta abstenció que es pot explicar per l'analfabetisme.

Remetem el lector als estudis sobre la proclamació de la República a Sabadell.²⁰ Subratllem, però, la rapidesa amb què la burgesia local s'adherí al nou règim. Carreras publicà un editorial a *Cultura Cristiana* amb el títol significatiu de «Déu guardi la República».²¹ Aquest text, que afirma sense ambigüitat l'adhesió de l'autor a la República, va servir de declaració comuna de totes les associacions catòliques catalanes.

LES ELECCIONS CONSTITUCIONALS DEL 28 DE JUNY DE 1931

Davant la perspectiva d'unes eleccions constitucionals, el govern provisional de la República va modificar la llei electoral del 1907 per democratitzar la pràctica electoral. El decret del 8 de maig reduïa a 23 anys l'edat del dret de vot i instaurava un sistema majoritari de dues voltes en les circumscripcions plurinomi-

¹⁸ MARTÍNEZ CUADRADO (1969), vol. 2, p. 1000.

¹⁹ Per al càlcul de coeficients de correlació, vegeu MARÍN (1982), p. 96.

²⁰ BENAUL (1986), p. 19-20 i CASTELLS (1980), p. 19.1 i següents.

²¹ *Cultura Cristiana*, núm. 16 (16-IV-1931).

nals, mentre que suprimia el famós article 29 i els districtes uninominals que afavorien el frau i el caciquisme i comportaven una representació excessiva de les zones rurals en detriment de les ciutats, on els republicans eren majoritaris.

La nova circumscripció de Barcelona-província, que incloïa l'antic districte de Sabadell, va elegir 15 diputats, 12 per a la majoria i 3 per a la minoria. El cos electoral a Sabadell va passar de tenir 11.752 electors a tenir-ne 13.514; aquest augment de gairebé un 15%, que només es pot explicar per la reducció de l'edat del dret de vot, palesa un veritable moviment de participació electoral dels sectors més desfavorits, que fins aleshores havien quedat al marge del joc electoral i que expressaven, així, la voluntat d'intervenir en la vida política.

A Sabadell, la instauració de la República va accentuar el conflicte social, ja que el moviment obrer va intentar d'aprofitar-se del nou context polític, que li era favorable, per exigir a la patronal un augment de salaris. Per aquest motiu hem fet un seguiment, durant aquests dos mesos i mig, de sis conflictes de prop de 2.000 vaguistes.²² Totes aquestes vagues es van acabar amb la victòria dels vaguistes, la qual cosa és una prova de la feble resistència que els va oposar una patronal inquieta pel futur polític del país. Quant a l'economia, aquest temor es va traduir en una disminució de les inversions i en una suspensió de les comandes, que van accentuar una situació ja precària en certs sectors d'activitat, essencialment el metal·lúrgic.²³

Els dies 12 i 13 de maig, la crema de convents que va tenir lloc a diferents ciutats del país va afectar durament les negociacions que havien encetat l'Església i el Govern, i va contribuir a despertar els temors dels catòlics davant el nou règim. A Sabadell, on hi va haver pocs incidents, Carreras adoptà una actitud molt moderada per no enverinar les relacions entre l'Església i els republicans; Carreras va alliberar les autoritats republicanes de tota responsabilitat en els incidents i va reiterar la seva confiança en la República: «*Dels catòlics de Catalunya, no ha de témer la República mal-*

fiança».²⁴ La ponderació de Carreras, del qual coneixem la influència en el si de l'Església catalana,²⁵ fou determinant per evitar la ruptura entre aquesta darrera i la República, i va truncar la violenta reacció de certs sectors de la burgesia local que, per mitjà de la *Revista de Sabadell*, es manifestaven hostils envers la República i intentaven explotar els esdeveniments per mobilitzar la dreta.²⁶

L'esdeveniment polític més transcendent de Catalunya durant aquest període preelectoral fou, certament, la formació del govern de la Generalitat, dirigit per ERC, que incloïa l'USC, Acció Catalana, els radicals i la UGT; la CNT va refusar qualsevol tipus de participació en el govern. La Diputació provisional, elegida per sufragi indirecte (Companys fou el candidat elegit en el districte de Sabadell), va crear una comissió encarregada d'elaborar un projecte d'estatut d'autonomia: l'Estatut de Núria. Com veurem més endavant, ERC havia de recollir els fruits electorals de totes aquestes disposicions que mostraven la viabilitat del seu projecte autonòmic.

Sis candidatures van entrar en joc en aquestes eleccions a la circumscripció de Barcelona-província. Aquesta pluralitat, en contradicció amb el sistema majoritari que afavoria la formació de coalicions, s'explica per la fragmentació del sistema polític català. La Lliga Regionalista, que havia escollit de treballar en el marc de la legalitat republicana, va presentar l'única llista de dretes i no va arribar a formar una llista amb els catalanistes del PCR, ja que aquests darrers preferien presentar-se a les eleccions amb una alternativa centrista, entre el conservadorisme de la Lliga i el reformisme d'ERC. El *Diari de Sabadell* va lamentar la presència d'una llista del PCR perquè el Centre Català de Sabadell estava molt lligat a la Lliga Regionalista local.²⁷

Les negociacions entre els federalistes i els radicals també van fracassar, malgrat la intervenció personal de Macià, el qual demanà als federalistes de fer concessions als radicals a fi de consolidar la dinàmica unitària que hi havia en el si de la Generalitat.²⁸

²² AHS, Ll. 8, soc. i pol., Estadísticas de huelgas 1931.

²³ «Memoria anual de 1930», dins *Boletín de la Cámara Oficial de Comercio y de Industria de Sabadell*, núm. 244 (novembre de 1931).

²⁴ *Cultura Cristiana*, núm. 21 (21-V-1931).

²⁵ MASSOT (1975).

²⁶ *Revista de Sabadell*, núm. 13.120 (7-VI-1931).

²⁷ *Diari de Sabadell*, núm. 3.357 (20-VI-1931).

²⁸ CASTELLS (1980), p. 19.32.

FOTOGRAFIA 3. Proclamació de la República des del balcó de l'Ajuntament, 14-IV-1931. El Radical, 29 (14-IV-1932).

Davant el rebuig dels federalistes d'acceptar aquestes exigències, que consideraven desmesurades, els radicals del PCR van presentar una llista pròpia, mentre que els socialistes del PSOE, sense implantació a la província, es retiraven de les negociacions i renunciaven a presentar una candidatura pròpia. La llista d'ERC, abonada pels federalistes locals, comprenia 7 candidats d'ERC (Companys era el candidat designat pel CRF), 2 persones de l'USC, que es beneficiaven de la generositat d'Esquerra, i 3 membres del PCR, que presentaven, tanmateix, la seva pròpia llista, prova evident de l'absència d'una cohesió interna.

Una llista de l'Extrema Esquerra Federal, una jove formació nascuda de la desaparició del vell PRDF, la qual aplegava els elements més radicals, que refusaven d'integrar-se a ERC perquè la jutjaven de massa moderada, va intentar d'apoderar-se dels sufragis dels anarcosindicalistes. Però, com veurem més endavant, aquesta temptativa va fracassar. El BOC va presentar una candidatura pròpia. Van aparèixer divisions dins la CNT per l'actitud que s'havia d'adoptar de cara a la vota-

ció: els sindicalistes, liderats per Peiró, eren favorables a una col·laboració amb la Generalitat i es van enfrontar amb els anarquistes de la FAI, partidaris d'una acceleració de la dinàmica revolucionària. La FLS va abonar Peiró i va demanar als seus seguidors de votar la llista d'ERC.

L'apatia de la campanya electoral de la dreta local reflecteix la seva desmobilització i la seva desorganització. Els regionalistes de Sabadell, com els de la resta de Catalunya, busquen una alternativa fiable que es pugui oposar al projecte d'ERC, per tal d'oferir-la a l'electorat en el nou marc institucional. Així, el 23 de juny, la *Revista de Sabadell* va intervenir en la batalla electoral per mitjà de Turull, l'editorialista. Després d'un balanç negatiu dels tres mesos de gestió republicana, Turull, que reprenia l'essència dels temes regionalistes, va provar de demostrar que només l'arribada de la dreta al poder podia salvar el país, la qual cosa constituïa una acceptació del sistema republicà, ja que en cap moment la supervivència d'aquest en cas de victòria de la dreta no es tornaria a qüestionar: «els

governos que deuen predominar a Espanya tenen que ésser eminentment conservadors donat l'estat de cultura cívica i política dels ciutadans espanyols i de les seves creències, per els que es precís apartat el perill de una democràcia massa demagògica».²⁹ Com veiem, Turull associava estretament els termes de democràcia i de demagògia dins una concepció molt oligàrquica del poder. A la segona part de l'article, Turull reprenia el tema de la defensa de la religió i dels valors tradicionals de Catalunya, tema que constituïa el principal argument electoral de la Lliga Regionalista i que després fou «un element fonamental de la conversió de la Lliga Regionalista i de la Lliga Catalana en organitzacions de masses».³⁰ Per Turull, la religió, «amençada i oprimida» pels republicans, era el ciment de la «unitat nacional espanyola», i una victòria republicana implicaria alhora la destrucció de la família —amb la legalització del divorci i de «l'amor il·legítim», i la de la propietat, fruit legítim del treball. Per Carreras, aquesta votació es resumia en una tria simple: els republicans (enemics de la religió), i els catòlics. Carreras associava l'esdevenidor de la pàtria amb el del país, i subordinava l'acció dels partits conservadors a l'interès de l'Església: els electors havien, doncs, de votar candidats catòlics, o sigui regionalistes, i considerava l'abstenció com un pecat que afavoria els republicans.³¹ El *Diari de Sabadell* va intentar d'esquivar la guerra religiosa i essencialment va centrar la seva propaganda en el catalanisme i va preferir no pronunciar-se per cap candidatura, tenint en compte la divisió de la dreta catalana; exloïa, però, el vot dels «extremistes», qualificatiu amb què designava els federalistes, la victòria dels quals significaria la ruïna del país.³²

Els federalistes intentaven suavitzar el programa social a fi de no molestar l'estratègia electoral d'Esquerra, que intentava d'atreure els sufragis de la burgesia catalanista. Però, conscients de l'amenaça «feixista» i dels riscos de desmobilització del seu electorat obrer, els federalistes van recordar que el vot constituïa una «arma democràtica» a mans dels obrers i que aquests havien d'enviar una majoria republicana a les Corts, per tal de posar fi a aquest «esperit negatiu en quants els avenços socials i polítics, i evidentment parcial per quant afavoria a una classe determinada», que

dominava sota la monarquia.³³ D'aquesta manera, a part d'algunes frases per tranquil·litzar els obrers, gairebé tota la propaganda federalista, expressada en *El Federal*, se centrava en el projecte autonomista federalista que Esquerra havia integrat dins el programa electoral de la llista del Pacte d'Esquerres que dirigia i que intentava de posar en la pràctica dins la seva acció governamental. Els federalistes van dur a terme, igualment, una violenta campanya contra la Lliga «representant de la plutocràcia catalana, enemics de les noves tendències izquierdistas, del gran impuls democràtic»,³⁴ per despertar millor els vells reflexos revolucionaris del seu electorat obrer.

L'esquerra republicana s'endugué una victòria esclatant a tot el país. A les cinc circumscripcions catalanes, les llistes d'ERC van guanyar tots els escons atribuïts a la majoria, o sigui, 42 dels 53 càrrecs catalans. La Lliga i els radicals van ser els grans perdedors d'aquestes eleccions, ja que només van obtenir tres diputats cadascun. A les circumscripcions de Barcelona-ciutat i de Barcelona-província, va caldre una segona volta per a l'atribució dels escons de la minoria, els candidats de la qual no havien sobrepassat el 20% dels vots emesos, quòrum exigít per ser elegit en primer lloc. Estimem que la participació a Sabadell se situà prop del 72,8%, és a dir, un percentatge molt superior al de la resta de la circumscripció, que fou del 66,5% (62,1% per Barcelona-ciutat, 79,5% per Girona, 75,7% per Tarragona i 70,8% per Lleida).

Amadeu Hurtado, el candidat més ben situat de la llista del Pacte d'Esquerres, va obtenir 8.478 vots, o sigui, el 62,7% dels inscrits i el 86,4% dels vots emesos. Josep Maria Trias de Bes, cap de la llista regionalista, només va obtenir 1.207 vots, o sigui, el 8,8% dels inscrits i el 12,3% dels votants. Els radicals, amb només 327 vots, van quedar molt enrere respecte del PCR, que va obtenir 750 vots, i finalment la llista del BOC, 130 vots, i la de l'IEF, 38 vots (vegeu els resultats detallats a la taula 3).

La Lliga va perdre 748 vots entre abril i juny, mentre que l'electorat havia crescut en 1.756 unitats. Aquesta reculada prova que una gran part del seu electorat havia votat la llista del PCR i, en menor pro-

²⁹ *Revista de Sabadell*, núm. 13.093 (1-V-1931).

³⁰ MOLAS (1971), vol. 2, p. 164.

³¹ *Cultura Cristiana*, núm. 26 (25-VI-1931).

³² *Diari de Sabadell*, núm. 3.357 (20-VI-1931).

³³ *El Federal*, núm. 59 (27-VI-1931).

³⁴ *Ibid.*

AVUI, DIVENDRES GRAN MITING ELECTORAL

de propaganda de la Candidatura d'Esquerres.

Hi parlaran :

SIMÓ PIERA

MAGÍ MARCÉ

ERNEST VENTÓS

RAFEL CAMPALANS

JOSEP XIRAU

LLUÍS COMPANYS

Es celebrarà al **CATALUNYA PARK** a les deu de la nit.

FOTOGRAFIA 4. Anunci d'un míting de la coalició d'esquerres en les eleccions a les Corts constituents de la República. El Federal 59 (27-VI-1931).

porció, la llista d'Esquerra. És també probable que molts monàrquics no participessin en aquestes eleccions per no donar legitimitat al nou règim. La llista d'Esquerra va guanyar 3.438 vots més que la llista de la unió republicana del mes d'abril i, com que el nombre de vots guanyats era clarament més elevat que el nombre d'inscrits, hom pot pensar que hi va haver un ampli moviment de participació dels abstencionistes del mes d'abril.

El plànol 8 (les abstencions) mostra que els percentatges d'abstencionisme més elevats es van enregistrar en les seccions del nord-oest de la ciutat, on vivia un volum important de població rural, i en el centre, la qual cosa demostra la forta abstenció de l'electorat burgès. En les seccions amb més població obrera, immigrada i analfabeta, on l'abstencionisme del mes d'abril havia estat el més important, és on la llista

d'Esquerra va aconseguir els millors resultats, perquè el seu projecte polític es va percebre com un factor d'integració social.

La comparació entre el plànol 3 (obers) i el plànol 9 (electors republicans) demostra la forta orientació republicana del vot obrer, confirmada pel coeficient de correlació de +0,78. Notem amb interès que el nombre de vots obtinguts per les altres llistes en aquestes seccions és massa feble perquè en puguem deduir veritables tendències, excepte per al PCR, del qual parlarem més endavant. Els resultats dels radicals no semblen pas obeir a cap correlació, la qual cosa podria demostrar que el seu electorat s'estenia per totes les capes de la població i que els obrers eren insensibles a la demagògia anticatalana i anticlerical de Lerroux. La Lliga només aplegava electors entre les capes més benestants de la població. Els plànols 4 i 10 tra-

EL FEDERAL

SETMANARI D'ESQUERRES

Any II (III època)		Sabadell, 27 de juny de 1931.	
Número solt. 75 cèntims		Número solt. 15 cèntims	
Dels articles en són responsables els seus respectius autors.		REDACCCIO I ADMINISTRACIO: BELGICA, 7 19	

EL GRAN MOMENT HISTÒRIC DE DEMÀ

CAL VOTAR I FER VOTAR LA CANDIDATURA D'ESQUERRES

Les Corts Constituents han de reflexar el veritable sentit del poble

Les eleccions de demà constituïxen el primer pas decisiu per a plasmar la veritable Revolució que ha de transformar el país. El projecte de revolució començat el 14 d'abril, tindrà amb les Corts Constituents la primera etapa que consolidi la vigorosa iniciada en les darreres eleccions municipals no va ésser amb les arques que va portar a l'exili a l'Infaust Bordo. I ja que la Revolució Republicana no ens interessa una República unitària perquè cauria, els perjudicats del sistema, en els mateixos errors de les monarquies absolutes. I aquestes Corts Constituents han de resoldre aquestes i altres problemes pendents com el religiós, l'agrari, el social, l'econòmic, l'etnològic i el de la vida del país que queda vinculat a la funció vital dels nostres organismes que han de regular la mecànica estatal. I com a catalans i com a republicans hem de exigir que la República sigui federal, que l'Estatut de Catalunya ens doni com a regió les màximes llibertats que no deuen negar-se als pobles que tenen consciència d'ells mateixos, que les llibertats dels ciutadans no siguin un mite.

Faci's comprendre que la victòria de la nostra candidatura és la victòria d'aquests ideals que nosaltres els federals, d'una llarga tradició política, i històricament compromesos amb les doctrines de l'11 i 17 de Març, però que hem sabut ésser evolutius en el transcurs dels desenvolupaments que ens col·loquen en el front de les forces d'esquerra coalitzades del districte, defensem i posem a la mà dels electors. El moment és d'una intensitat impressionant en la qual la trajectòria de la finalitat comú que ens guia es decanta visiblement cap a l'esquerra. I l'home polític que ens representa ha de sentir el poble català.

Ciudadans! Volem demà, íntegra, aquesta candidatura: Lluís Companys i Jover, Amadeu Aracay i Daví, Josep Borras de la Cuesta, Josep Grau i Jassans, Joan Ventosa i Roig, Domènec Pallet i Barba, Joan Selves i Carnè, Amadeu Hurtado i Miró (República Catalana Independent), Manuèl Serra i Morèl, Josep Xirau i Palaú (Estat Socialista de Catalunya), Carles Pi i Sunyer, Josep Sunyer i Garriga (Catalaneses Republicanes Independents).

Per això la lluita de demà té aquesta enorme transcendència, la qual ja des d'ara és compartida per la gran majoria dels catalans que donarem els seus vots. Tant a la nostra circumscripció provincial com a la resta de Catalunya, a la candidatura que hem anomenat d'Esquerra i íntegra per valuosos elements. Una doble finalitat té aquesta candidatura que posem a la consideració dels electors sabedors i reflexius en la part que els correspon: la de fer prevaldre l'Estatut, primer motiu per a aconseguir l'Autonomia de Catalunya, i la de que la Constitució de la República Espanyola sigui el reflex d'un altíssim nivell que deixi sense efecte el sediments inquisitorial i teocràtic de les velles constitucions espanyoles. En realitat són dites constitucions que defensarem amb les eleccions de demà, i aquesta dualitat té una importància decisiva perquè segons sigui la Constitució general ha de permetre que sigui també més ampla, més generosa, més moderna, la Constitució parcial que haurà de regir els destins de Catalunya.

dueixen bé aquesta relació directa entre els vots regionalistes i els electors que pertanyien a la burgesia i a les classes mitjanes; d'altra banda, el coeficient de correlació és de +0,99 entre aquestes dues variables. Amb tot, en una secció com la D2S1, on l'electorat burgès era prop del 62% de l'electorat, la Lliga, amb 126 vots (el 24% dels inscrits i el 35% dels votants), va ser àmpliament avantatjada per la llista d'Esquerra, que va obtenir 237 vots, la qual cosa és una prova evident de l'existència real del gir cap a l'esquerra d'una part de l'electorat burgès, explicable pel contingut autonomista del programa d'ERC. Apuntem també la relació directa entre els vots regionalistes i els vots obtinguts pel PCR, partits que es disputaven el mateix electorat. Cal afegir que l'analfabetisme intervingué un cop més en la decisió de vot, però en una proporció menor que per l'abril, i sembla explicar, millor que l'apolitisme anarquista, l'abstenció dels obrers més desafavorits.

A la segona volta, el 12 de juliol, en la qual la Lliga Regionalista no va prendre part, van ser elegits els tres candidats republicans lligats a l'esquerra federalista: Sediles, de l'EIF, amb 4.929 vots; Layret, un republicà independent, amb 3.750 vots, i Dolcet, del PRDF, amb 1.111 vots. El primer candidat del PCR, a qui donaven suport la *Revista de Sabadell* i el *Diari de Sabadell*, va quedar molt més enrere, amb 660 vots. La feble participació en aquestes eleccions (42,6%) s'explica per l'absència d'un veritable ventall d'opcions polítiques; però remarquem que Sediles, candidat de l'extrema esquerra federalista, es beneficià de l'ampli suport de l'electorat obrer, que expressava un cop més el seu arrelament en el federalisme. El BOC només va obtenir 78 vots.

Després de la primera volta, els federalistes se sentiren satisfets del triomf de l'Esquerra, de la desfeta de la Lliga i, sobretot, de la derrota dels radicals, «la liquidació del lerrouxisme de vell estil».³⁵ Els dos diaris de la dreta local van provar de minimitzar l'èxit polític d'ERC i van explicar la victòria d'aquesta llista per l'adhesió del poble català al seu programa autonomista. En l'anàlisi d'aquestes eleccions, Carreras demostrà una gran clarividència política en explicar els resultats d'ERC pel prestigi de Macià, per la reivindicació autonomista del poble català que Esquerra

havia sabut simbolitzar, i per les promeses socials fetes als obrers i que Carreras qualificava de demagògiques. Sobretot, però, lamentà el vot republicà d'alguns patrons, propietaris i catòlics que havien votat per als seus interessos.

Aquest estudi, doncs, evidencia la influència determinant del factor sociològic i de l'analfabetisme en la decisió electoral. El sentiment de defensa dels interessos de l'Església no va arribar a perjudicar l'aspiració autonomista d'una fracció important de la burgesia local, que s'adherí, inequívocament, al sistema republicà votant el PCR i fins i tot ERC, malgrat el caràcter reformista del seu programa social. Més endavant, a partir del 1932, la forta bipolarització de les forces polítiques catalanes, que predestinava al fracàs qualsevol alternativa centrista com la que proposava el PCR, es va traduir en l'àmbit local en una radicalització de les actituds polítiques, tant a l'esquerra com a la dreta, com ho confirmen els resultats de les eleccions al Parlament català del novembre del 1932, quan la Lliga Regionalista va obtenir 2.607 vots; ERC retrocedí clarament amb 4.548 vots; el PCR n'obtingué 599; el PRDF, 538; el BOC, 511, i la Derecha de Catalunya, 227 (64,4% de participació). Malgrat el fracàs de la política social republicana, el moviment obrer local, sòlidament emmarcat en la FLS, no va quedar afectat per la radicalització de la CNT i va tornar a donar suport electoral a ERC pel novembre del 1933: 10.479 vots contra 8.179 vots per a la Lliga, que s'aprofità del vot femení. La victòria de la dreta va provocar una radicalització del moviment obrer, tant a Sabadell com a la resta del país, que va desembocar en els fets d'octubre del 1934. El fracàs d'aquesta temptativa insurreccional reconduí el proletariat local a la via parlamentària, com ho prova la forta participació en les eleccions del febrer del 1936: 14.834 vots per a la llista del Front d'Esquerres contra 8.326 per al Front Català d'Ordre.

[Traducció del francès de
Francesc FERNÁNDEZ I PRAT]

BIBLIOGRAFIA

Josep M. BENAUL (1986). «Una ciutat en la República: Sabadell, 1931-1936», dins *La República i la guerra civil: Sabadell 1931-1936*. Sabadell, Ajuntament de Sabadell.

³⁵ *El Federal*, núm. 60 (4-VII-1931).

³⁶ *Cultura Cristiana*, núm. 27 (2-VII-1931).

BRIAND I CHAPOULIE (1980). *Les classes sociales: principes d'analyse et données empiriques*. París.

Andreu CASTELLS (1979). «Comicis del 12 d'abril de 1931», dins *Diari de Sabadell*, núm. 284 (31/III/1979).

Andreu CASTELLS (1980). *Sabadell, informe de l'oposició*, vol. IV, *Del terror a la segona República, 1918-1936*. Sabadell, Edicions Riutort.

François GOGUEL (1960). «La sociologie électorale en France», dins *Traité de sociologie*, dirigit per Georges Gurvitch. París.

Manuel MARÍN (1982). *Sociologie électorale de Sabadell (1931-1936)*. Rouen, Facultat de Lletres i Ciències Humanes.

Miguel MARTÍNEZ CUADRADO (1969). *Elecciones y partidos en España (1869-1931)*. Madrid, Taurus.

Josep MASSOT (1975). *L'Església catalana al segle XX*. Barcelona.

Isidre MOLAS (1971). *Lliga catalana*. Barcelona, Edicions 62.

TAULA 1. Estructura socio-professional de l'electorat de Sabadell el 1931.

Seccions	Volum de la mostra	Pagesos		Obrers		Burgesos i classes mitjanes		Altres i inactius		Analfabets % E.
		nre.	%	nre.	%	nre.	%	nre.	%	
D1s1	36	11	30,6	20	55,6	3	8,3	2	4,6	25,3
D1s2	35	0	0	24	68,6	8	22,8	3	8,5	14
D1s3	42	1	2,4	29	69	10	23,8	2	4,6	12
D1s4	49	5	10,2	17	34,7	26	53	1	2	10,5
D1s5	44	1	2,3	36	81,9	5	11,3	2	4,6	19
D2s1	47	1	2,1	14	29,8	29	61,7	3	6,3	4,7
D2s2	45	2	4,5	26	57,7	17	37,7	0	0	7,4
D2s3	43	2	4,6	35	81,4	6	13,9	0	0	11,8
D2s4	41	6	14,6	32	78	3	7,3	0	0	21,3
D3s1	46	1	2,1	30	65,2	13	27,3	2	4,2	13,8
D3s2	50	4	8	38	76	7	14	1	2	9,6
D3s3	48	2	4,2	38	79,2	5	10,4	3	6,3	13,8
D3s4	47	1	2,1	32	68	13	27,7	1	2,1	16,3
D3s5	48	4	8,3	39	81,2	2	4,2	3	6,3	28,4
D4s1	38	10	26,3	25	65,8	3	7,8	0	0	28,6
D4s2	44	0	0	35	79,5	7	15,9	2	4,5	29,8
D4s3	37	3	8,1	29	78,4	5	13,5	0	0	14,2
D4s4	41	3	7,3	29	70,7	9	21,9	0	0	15,7
D4s5	42	3	7,1	32	76,2	7	16,7	0	0	18,9
D5s1	45	3	8,9	29	64,4	12	26,6	1	2,2	16,5
D5s2	40	2	5	17	42,5	19	47,5	2	4,3	5,1
D5s3	47	2	4,3	36	76,6	8	17,1	1	2,2	14
D5s4	45	3	6,7	29	64,4	12	25,6	1	2,2	12
D6s1	46	4	8,7	28	60,9	13	27,8	1	2,2	10,2
D6s2	41	3	7,3	30	73,2	6	14,5	2	4,4	13
D6s3	39	0	0	22	56,4	12	30,7	5	12,8	8
D6s4	47	5	10,6	33	70,2	9	19,2	0	0	24
Total: 1	1.173	82	7,0	784	66,8	269	22,9	38	3,2	15,6

Font: AHS Censo electoral de 1930.

TAULA 2. Resultats de les eleccions municipals de l'abril del 1931.³⁷

Seccions	Electors	Votants		Abstencions	Republicans		Monàrquics	
		nre.	% E	% E	nre.	% E	nre.	% E
D1s1	359	190	53,2	46,8	135	37,6	59	16,4
D1s2	353	216	61,2	38,6	141	39,9	79	22,3
D1s3	434	246	56,7	43,3	189	43,5	62	14,3
D1s4	494	293	59,3	40,7	161	32,6	139	28,1
D1s5	443	287	64,8	35,2	245	55,3	41	9,2
D2s1	461	274	59,4	40,6	116	25,2	162	35,1
D2s2	454	269	59,2	40,8	194	42,7	77	16,9
D2s3	430	254	59	41	195	45,3	58	13,4
D2s4	413	210	50,8	49,2	186	45	27	6,5
D3s1	454	299	65,9	34,1	204	44,9	95	20,9
D3s2	497	272	54,7	45,3	199	40	72	14,4
D3s3	484	299	61,8	38,2	242	50	58	11,9
D3s4	476	280	58,8	41,2	234	49,1	42	8,8
D3s5	481	210	43,7	56,3	193	40,1	17	3,5
D4s1	384	197	51,3	48,7	172	44,7	32	8,3
D4s2	445	236	53	47	189	42,4	49	11
D4s3	371	222	59,8	40,2	170	45,8	58	15,6
D4s4	414	253	61,1	38,9	177	42,7	83	20
D4s5	423	228	53,9	46,1	177	41,8	55	13
D5s1	447	247	55,3	44,7	146	32,6	101	22,5
D5s2	387	262	67,7	32,3	131	33,8	130	33,5
D5s3	474	281	59,3	40,7	202	42,6	79	16,6
D5s4	453	288	63,6	36,4	206	45,4	85	18,1
D6s1	458	298	65,1	34,9	185	40,3	112	40,3
D6s2	412	265	64,3	35,7	197	47,8	72	17,4
D6s3	384	247	64,3	35,7	172	44,8	78	20,3
D6s4	467	231	49,5	50,5	196	41,9	33	7
Total:	11.752	6.845	58,7	41,3	4.954	42,1	1.955	16,6

Font: *Revista de Sabadell*, 14-4-1931.

³⁷ El nombre de votants l'hem calculat fent la mitjana dels vots obtinguts per les principals llistes. Com que els electors podien fraccionar el vot (*panachage*), només hem retingut el resultat del

candidat més ben situat de cada llista, que ens sembla el més significatiu, sobretot perquè els electors de les dues llistes principals van fer prova d'una gran disciplina de vot.

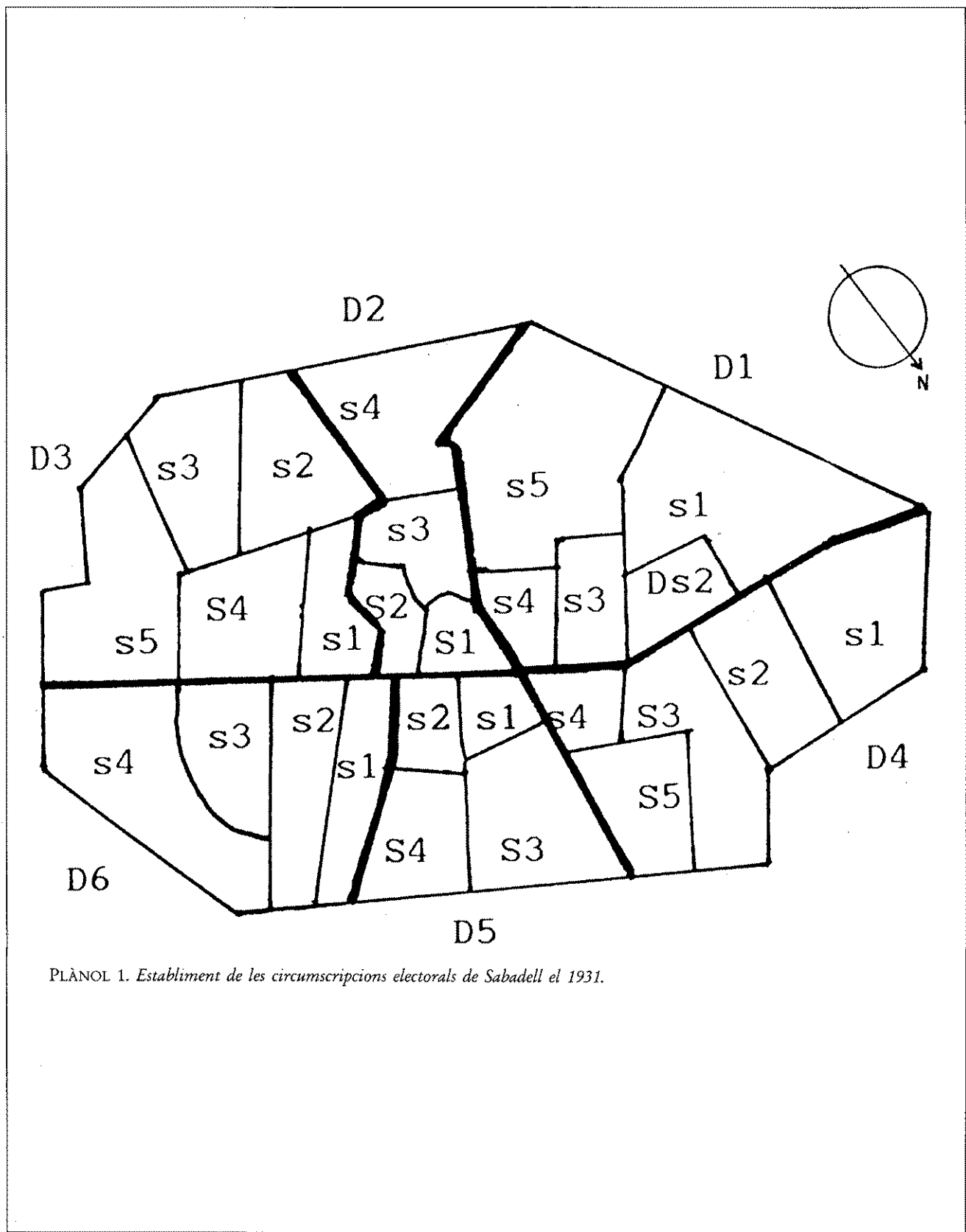
TAULA 3. Resultats de les eleccions del 28 de juny de 1931.³⁸

Seccions	Electors	Votants		Abstencions		Esquerra		Lliga		PCR		PRR		EIF		BOC	
		nre.	% E	% E	vots	% E	vots	% E	vots	% E	vots	% E	vots	% E	vots	% E	
D1s1	408	283	69,4	30,6	246	60,3	33	8,1	18	4,4	3	0,7	4	0,9	?	?	
D1s2	419	317	75,6	24,4	263	62,8	47	11,2	23	11,2	9	2,1	?	?	?	?	
D1s3	498	335	67,2	32,8	305	61,2	30	6	?	?	17	3,4	?	?	?	?	
D1s4	560	406	72,5	27,5	269	48	132	23,6	103	18,4	16	2,8	1	0,2	?	?	
D1s5	485	387	78,2	21,8	337	68,3	26	5,2	14	2,8	24	4,8	1	0,2	?	?	
D2s1	515	360	70	30	237	45,8	126	24	67	13	19	3,6	?	?	?	?	
D2s2	500	360	72	28	296	59,2	53	10,1	32	6,4	20	4	?	?	?	?	
D2s3	481	354	73,5	24,5	317	65,7	31	6,6	22	4,5	7	1,4	?	?	3	0,6	
D2s4	480	344	71,5	28,5	333	69,8	7	1,4	1	0,2	5	1	1	0,2	1	0,2	
D3s1	491	368	74,9	25,1	304	61,9	55	11,8	27	5,5	16	3,2	1	0,2	2	0,4	
D3s2	541	383	70,8	28,2	328	60,6	47	8,7	33	6,1	16	3	3	0,6	7	1,3	
D3s3	547	393	71,8	28,2	358	65,4	21	4,2	18	3,3	14	2,6	4	0,8	7	1,3	
D3s4	549	412	75	25	379	69,4	21	4	9	1,6	13	2,4	2	0,4	4	0,8	
D3s5	601	430	71,5	28,5	420	69,9	6	1	4	0,2	5	0,8	?	?	1	0,2	
D4s1	450	318	70,7	29,3	309	68,7	3	0,7	1	0,2	4	0,8	?	?	4	0,8	
D4s2	531	383	72,1	27,9	348	65,7	21	4,1	12	2	8	1	4	0,8	11	2	
D4s3	458	337	73,6	26,4	398	66	19	4,1	16	3,5	16	3,5	1	0,2	7	1,3	
D4s4	468	350	74,8	25,2	284	62	61	13	13	7,1	12	2,6	1	0,2	1	0,2	
D4s5	511	384	75,1	24,9	335	65,6	34	6,7	17	3,3	12	2,3	4	0,8	3	0,6	
D5s1	494	338	68,4	31,6	252	51	70	17,4	41	8,3	12	2,4	?	1	6	1,2	
D5s2	444	341	76,8	23,2	225	50	112	25,9	72	16	13	2,9	1	0,2	?	?	
D5s3	538	384	71,4	28,6	334	62,1	39	7,2	20	3,7	11	2	1	0,2	6	1,1	
D5s4	524	373	69,3	30,7	324	61,8	39	8	25	4,8	17	3,2	2	0,4	5	1	
D6s1	527	368	69,8	30,2	282	53,5	82	16,7	59	11,2	14	2,6	?	?	2	0,4	
D6s2	490	381	77,8	22,2	335	68,4	38	8	16	3,2	5	1	?	?	7	1,4	
D6s3	436	329	75,5	24,5	273	62,6	43	9,9	35	8	17	3,9	3	0,7	6	1,4	
D6s4	554	400	72,2	27,8	386	69,9	11	2	6	1,1	1	0,2	2	0,4	10	2	
Total	13.515	9.818	72,6	27,4	8.478	62,7	1.207	8,8	750	5,5	317	3	38	0,3	130	1	

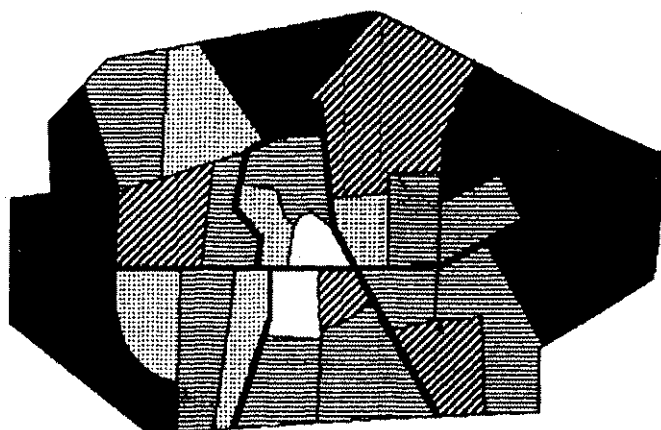
Font: Boletín Oficial Extraordinario de la Provincia de Barcelona. 1- 7-1931.

³⁸ Aquests resultats s'han establert segons el mètode exposat a la nota 37. *La Revista de Sabadell* núm. 13.138 (1/VII/1931) donava 8.386 vots al Pacte d'Esquerres i 1.223 a la Lliga Regionalista; Andreu Castells dona 8.448 vots al Pacte d'Esquerres i 1.224

a la Lliga Regionalista (*op. cit.*, p. 19.34). Hem preferit retenir les dades del *Boletín*, perquè són més completes que les de Castells i perquè garanteixen més objectivitat que les de la *Revista de Sabadell*.

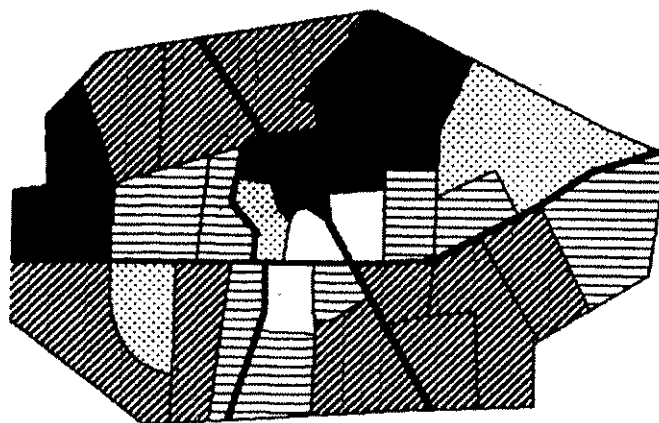
PLÀNOL 1. Establiment de les circumscripcions electorals de Sabadell el 1931.

PLÀNOL 2. *Els electors analfabets del 1931.*

en %

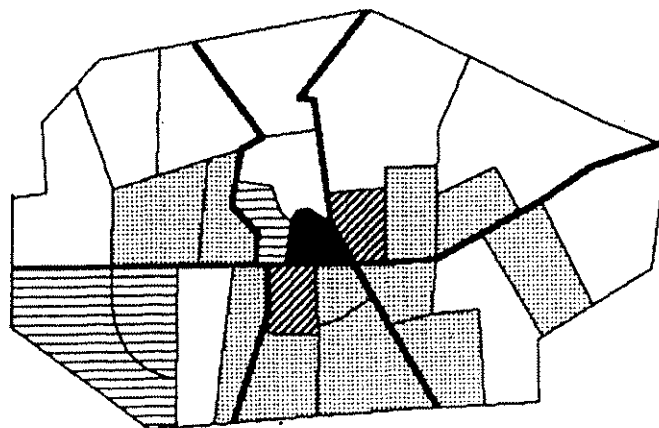
- - de 6 inclusivament
- de 7 a 11
- de 12 a 16
- de 17 a 21
- + de 22

PLÀNOL 3. *Els electors obrers.*

en %

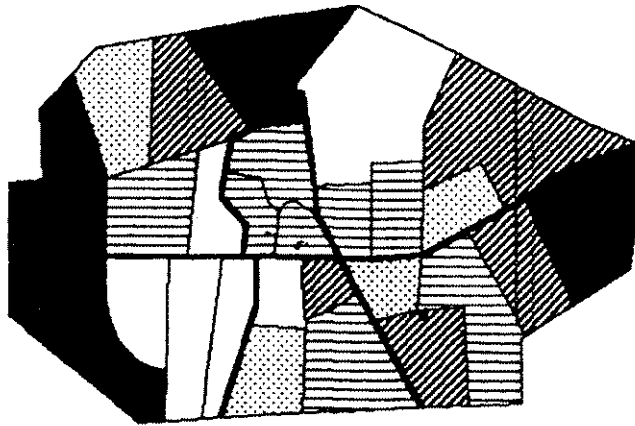
- - de 50 inclusivament
- de 51 a 60
- de 61 a 70
- de 71 a 80
- + de 81

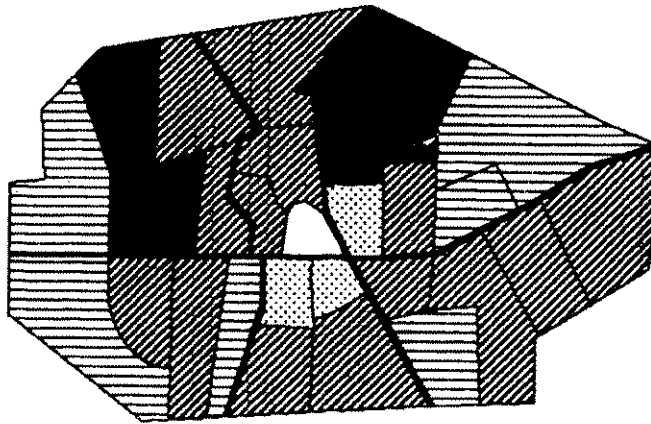
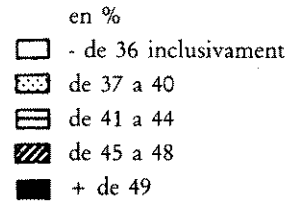
PLÀNOL 4. *Els electors burgesos.*

en %

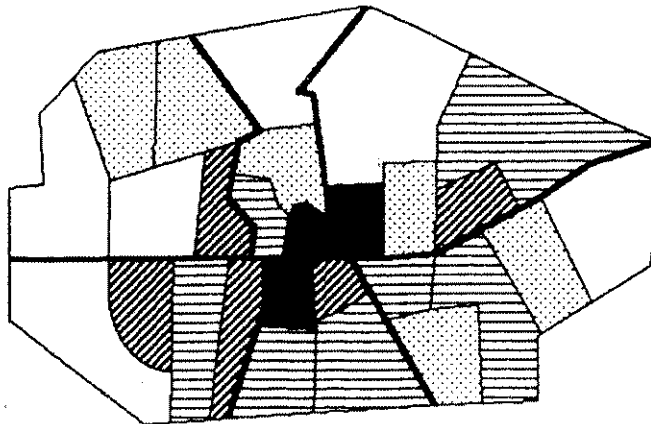
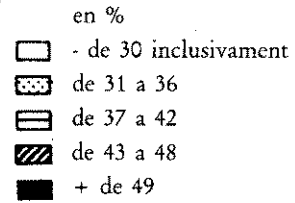
- - de 15 inclusivament
- de 16 a 30
- de 31 a 45
- de 46 a 60
- + de 61

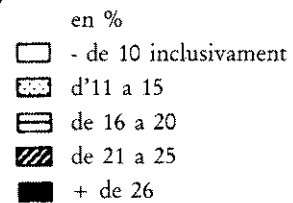
PLÀNOL 5. *Les abstencions de l'abril del 1931.*

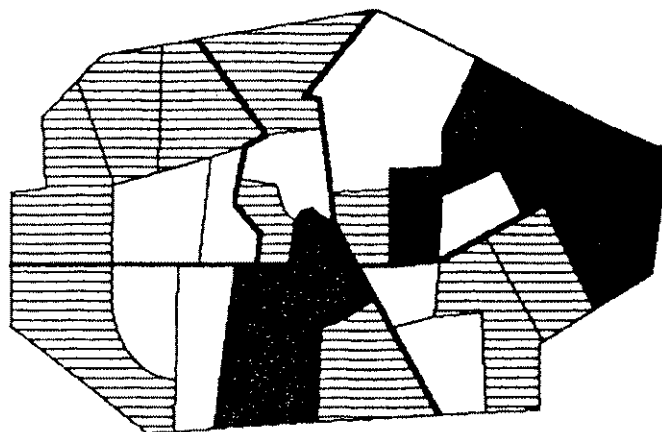

PLÀNOL 6. *Els vots republicans.*

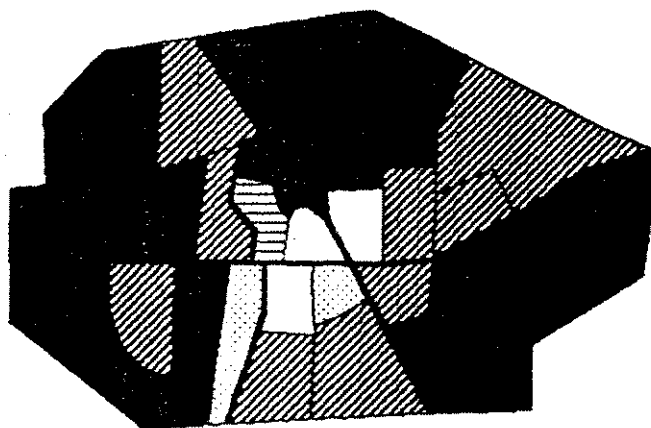
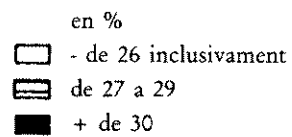

PLÀNOL 7. *Els vots regionalistes.*

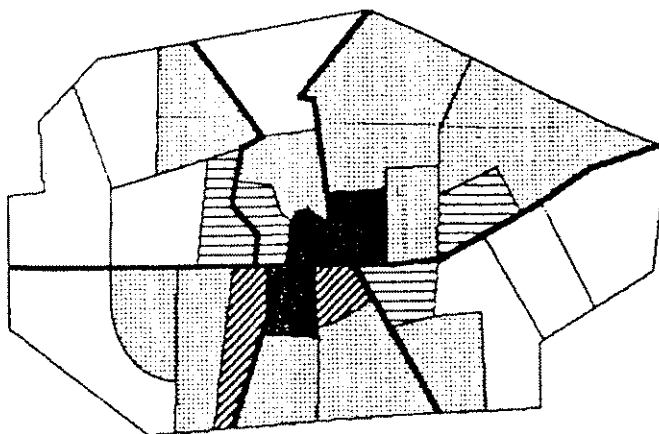
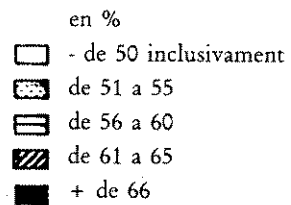

PLÀNOL 8. *Les abstencions del juny del 1931.*

PLÀNOL 9. *Els vots del Pacte d'Esquerres.*

PLÀNOL 10. *Els vots regionalistes.*

